

19 GEGUŽIO

1889 M.

LIETUVISZKASIS

No. 13

BALSAS.

Lietuwiszkasis Balsas išveina šysk ant mėnesio.

Kas žinoja ant metu 2 dorėlu, o Auropeje 3 dorėlai. Atskiras numeris 5 c.

Už colį sycarsinimu ant metu 10 dorėlu, o wieną svki garsinant 20 centu už kožną eiture.

Rėdytojas JONAS SZLUPAS, SHENANDOAH Pa.

PIGIAUSIA WIETA PERKANT

naminius daigtus, Siuwimo **MASINAS**

WARGONS, PIANO IR GRABUS

pas WILLIAMS & BROS,

13 Main Street, Shenandoah Pa.

A. J. MALISZAUCKAS,

Laikan grocernę, beje parduodu miltus kwietinius, ruginius piklewotus ir stambius, mėsą rudytą, torėlkas porcelanos, puodukus dėl kawos ir tt. Laikan taip-gi darbi niu drapanu daugybę. Parduodu wisoki daigtą pigiaus ne kaip kiti. Szian hetuwiniškai pas hetuwiniškai!

Parduodu laiwakortes i Europą ir 182

Europos, mainau ir siniecziu piningus

Netoli Leligh Valleys geležin celticario.

E. CENTRE STREET SHENANDOAH PA

CHAS. DIETZ

Ateikite pickti taworns pas manę laikan labai gerus o ir PIGIUS CZEBATUS ir CZEWERYKUS. Darbas geras ir drutas; nęks męste pigiaus už manę neparduos czebatus ir czewerykus dėl wyru, moteriu, waikul

25 S. MAIN ST. SHENANDOAH PA.

Turiu labai dang nauju taworu, dangiaus ne kad y a tromuose ant szitos ulyezios. Wiskas labai pigu! Nedę wękite senu drapanu, iki nenuspirksite pigiu graziu ir nauju pas sawo gerą pažystamę

Wolfa Levine

31 North MAIN St. Shenandoah Pa.

DUONOS IR WISOKIU PYRAGU
(PIES, CAKES IR PRETZELS)

o taip-gi ir wisoku „candies”

galima gauti labai pigiai pas manę, ateikite!

R. Winter,

No 25 S. Main St. SHENANDOAA.

A. Abramaitis & H. Babelis,

Drapanas darome ant apstelawimo isz materijos naujai isz pabiko iszėjusios, taip-gi parduodame wirszutinius ir apatinius marszkinius, skrybėles, kalnėrius, petneszas, skepetaites szilkines ir linines, pokak!inius paraiszczius, ir penceziakas. Ateikite, brolai, pas mus purkti!

136 N. MAIN ST.

Netoli no Coal St. SHENANDOAH PA.

ISZ DRAUGIJINĖS UKES.

wine
per
(Lif
dar

parc
pašau
in gal
dorėl
placz
wniku
raiko
gry

Darau
prekia
Drangys
aptaisas
6 E.

Ac
Nev

Su ka
382
BAN
HA

E
g

[Tąsa.) SAWASTIS. Isz to, kas buvo kalbėta. Ži-
note, kad maszinos padaro nelaimingais daugeli žmoniū.
isz wienu atimdamos darbą ir uždarbi, kitiems sumažindan-
mos uždarbi, o pailgindamos darbo laiką. Szitai galbat
netiktas dėl jūsu daigtas, nės jus žinote, kad maszinos
daugai pagerina ir palengwina žmogaus darbą. Pirmą
Lietuwos ukininkai pjaudawo akseli lodėmis; ant lodės
pjauna akseli žmogus sawo rankomis su dulse; tai baisiai
sunkus ir nehandingus darbas: taip pjaudami gali labai
mažai pripjauti akselo. Dabar jau dažnai ukininkai insi-
taiso pjaunamas maszinas, kuriomis per dieną dirbdami
kokie 3 wrai, gali pripjauti akselo ant mėnesio ir ilgiaus
tiek ketwerto arklū. Tai gi dabar reikia trumpiaus ir leng-
wiaus dirbti ir kur kas daugiau naudos. Arba kitas pa-
weizdas: seniaus rugius ir kitus jawus pjaudawo pjautu-
wais; nors taip pjaudami gražiaus supjauna jawus, bet tai
labai sunkus ir ilgas darbas: turi dirbti susikuprinę. Dabar
pas mus wietoje pjautuwu watoja dalges, kuriomis kur-
kas gre cziaus ir lengwiaus atheka tą patį darbą. Isz szitu
dwięju paweizdu niszkiat matome, kad maszinos ir irankiai
palengwina ir turi palengwinti darbą; juo maszina arba
darbo irankis geresnis, juo lengwiaus ir sparcziaus sešasi
darbas. Dėlko gi pabriuose ir dwaruose maszinos nesu-
trumpina žmogaus darbo, bet pailgina jį ir daro jo gywe-
nimą nelaimingu? Dėlto kad maszinos ir darbo irankiai o
taip pat ir žiamė priguli tik didžtureziui, pabrikantui ar
dwarponiui, o ne darbininkams; ukininkas, jeigu isitaiso
kokią masziną arba geresni iranki, tai pats ir naudojasi isz
us: darbas jo tada lengwesnis, trumpesnis ir naudinges-
s; trumpiaus dirbdamas dabar tą daugą jis turi taiko
pasigaminti kitą, arba atsilsėti, pasilinksminti, arba, jei
nori, pasiskaityti kningas, laikraszezius ir tt.; žodžiu kal-
bant jis pagerina sawo buwi. Samdininkai negali to pa-
daryti, nės maszinos ir žiamė ne jiems priguli; didžurtis-
gi nori kno daugiausiai pelno turėti, bet jam suwis nerupi
darbininku geras. Wienok jeigu žiamė, maszinos, irankiai
ir medega butu sawaszia darbininku, tai jie taip pat nau-
dotusi isz ju kaip tas ukininkas. Sawastis tai wisi daigtai,
kurie priguli žmogu; jeigu koks daigtas mano, tai jis mano
sawastis. Tai gi toji neteisybė ant szwieto yra dėlto, kad
sawastis neteisingai padalinta tarp žmoniū. Isz szito isz-
eina dar ir kiti neteisingi atsitikimai: paweizdan, žiamė
dabar priguli tik tai nekuriems žmonėms; tegul netoli no
kokio ukininko wyriausybe pastatys geležinkeli, tai jo lau-
kas tuoju pabrangs, tai gi be jokio rupesczio, be jokio
darbo, suwis už dyka jis pasidarys turtingesniu, pralobs.
Geležinkeli pastatė wyriausybe, kuri surinko pinigūs no
wisu walstijos gywentojū; tai gi tas ukininkas, pralobo
daugelo gywentoja turtū, pats beweik nėko neprisidėdamas;
rodosi prigulėtu turėti naudą tiems, už kuriu turtą pasta-
tytas geležinkelis, t. y. wisai walstijai. Kitas paweizdas:
žmogus turi žiamės ir namus mēsto; mēstas didinasi ir jo
žiamė brangsta; kieno žiamė ir namai widuryje mēsto, to
ir pelnas didesnis. O juk mēstą didina ne wieni tie, ku-
riems priguli žiamė ir namai, tai gi ir pelnas turėtu tekti
ne jie wieniems. Dabar suwis kitap destisl. Už tatau,
Anglijoje jau kalba apie nacijonalizaciją žiamės; szitai toks
dalykas: wisa žiamė tada prigulėtu wyriausybei, kuri pas-
ku parsamdytu žmonėms tik tokiems, kurie patys ją ap-
dirba; pabrangus kur žiamėi, wyriausybe tuojuas imtu
didesnę mokesti no samdytojo; kas liktu jam, užmokėjus
wyriausybei, wiskas tas jam prigulėtu. Wyriausybe gi-

stowi ant to, kad rupintiesi apie gerą wisu walstijos gy-
wentojū; už tai gi teisinga jai gauti no samdytojo wiską
tai, ko jis neuždirba sawo darbu, nės jei tai paima wyriausy-
sybe, tai wis tiek, ką wisi gywentojai. Žinoma reikia, kad
wyriausybe butu gera, kad ji tikrai darytu tai, kas jai rei-
kia daryti, t. y. rupintusi apie labą ir laimę wisu gywen-
toju. Taip pat pabrikai, maszinos ir irankiai turėtu buti
sawaszia tu, kurie dirba. Apie tai, kaip szitai padaryti,
asz nekalbėsiu, nės nei asz nei kas kitas dar tikro kelo
nežino: wieni rodyja sziaip, kiti taip. Priminsiu tik apie
tai, koku budu žiamė pateko i rankas didžtureziū ir koku
budu pasidaro didžturezio kapitolas, kad neklusyute to,
ką dabar dar daugumas szneka apie sawasti. Dažnai dabar
iszgirsti taip kalbant: wieni, sako, žmones turtingi, o kiti
neturtėlai dėlto, kad wieni dirba ir nemoto sawo uždarbi,
kiti gi tinginiauja ir tt.; arba: tai diewo, sako, taip leista,
kad wieni butu neturtėlai, pawargėlai, kęstu wargus. už
kurinos ant kito szwieto turės gerą gywenimą ir tt. Seniaus
kada mokslas buvo neparodęs tikros teisybės, tada wisi
taip mislyjo, dabar gi tokias pasakas ir melus reikia mesti
szalir. Dabar teisybės nenori žinoti daugumas didžtureziū
dėl sawo naudos; sykiu su didžtureziais eina ir wyriausy-
bės: tose szalyse, kur žmonės sinnezia deputotus i seimą
arba parlamentą, ten seimas dabar daugiausiai susideda isz
didžtureziū ir užtaria ju reikalus; seimas gi ten waldo wisą
szadi; ten wėl, kur wyriausybe priguli wienam žmogui,
tasu pats turi daug turtu, o jo parama tai didžtureziai ir
ponai, szlėktos; už tatau jie už wienas kitą eina. Randasi
taip pat ir nekurie mokinti wrai, mamono tarnai, kurie
gerai szelpiami didžtureziū, ypacz gi wyriausybin, skelbia
mokslią neteisingą, patinkanti ju geradėjams, ir spjauo
ant teisybės. Žmonės gi prasti, ukininkai ir darbininkai ir
kiti, budami be apszwaistos, be mokslo, negali žinoti, kas
teisybė klauso wyriausybės ir kitu sawo wadowu. Deleį
szitu priesasziau daugumas žmoniū dar ir dabar tiki, kad
tai diewo leista wieniems buti turtingais ir laimingais ant
szio szwieto, kitiems gi kęstu wargus ir nelaimes, wieniems
wieszpatauti ir spausti kitus, kitiems gi lieti prakaitą ir
lenkti sprandą pr esz kitus. Bet kiek wienas, gerai pasi-
mislyjęs, supras, jog toks mokslas prieszingas kriksczio-
niskam mokslui; kriksczioniskkas diewas tai diewas mie-
laszirdingas ir teisingas. Apie tikėjimą asz nekalbėsiu
daugiaus, kadęgi ne apie tikėjimo dalykus raszau; mēs ir
be to dabar žinome, kad toks mokslas neteisingus; ir su-
prāntame, kad wisi žmonės lygus ir kiek wienas turi tiesą
rupintiesi padaryti sawo gywenimą ant szio szwieto geres-
niu ir laimesniu. Tolaus daugumas dabar mislyja, kad
sawaszia, t. y. tuis turtais, kuriuos žmogus turi, jis gali
naudotiesi, kaip tik jam patinka ir kad sawastis tai neat-
imama ir neaprobeziuota tiesa. Pažirėkiamė, ar tai yra
teisybė. Butinai reikia skirti tuos daigtus, kuriuos žmo-
gus pats sawo rankomis pasidaro, jo uždarbi, no tu daigtu,
kuriais daro t. y. maszinu, namu, pabriu ir abelnai darbo
irankiu, o taip pat ir žiamės. Uždarbys turi buti sawas-
czia to, kuris jį uždirbo, jis turi prigulėti darbininkui; juk
tai jo raumenis, smageuis ir tt. insisurbė i tą uždarbi. Bet
istorija ir gywenimas mums rodo suwis prieszingai: wergui
ir baudžiauninkai negaudawo wiso sawo uždarbio, dabar gi
dali darbininku uždarbio atima didžtureziai, kurie syku
kalba, kad sawastis neatimama. Irankiai gi darbo taip pat
turi prigulėti tiems, kurie jais dirba, o žiamė tiems, kurie
ją apdirba: arba jie turi prigulėti wisiems walstijos gywen-
tojams t. y. walstijai, wyriausybe gi turi juos samdyt dar-
bininkams. Suwis ką kitą rodo mums istorija ir gyweni-
mas. Pažirėkiamė, kam priguli žiamė ir kaip jaja nau-

dojasi, ar taip, kaip kam patinka, ar, gali, kiekvienas prieguli no kitu. Jau žinome, kaip žiamė pateko i rankas didžtureziu: apie szitai gana bus; dabar pasakysiu kelis žodžius apie tai, kaip ją valdo dabar. Ir seniaus ir dabar žmonės valdo žiamę taip, kaip naudingiaus draugijai: nei wienas žmogus nėkada newaldė žiamės taip, kaip jam patinka, kiekvienas wisumet turi taikintiesi su kitais, wyriansybė-gi dažnai ir labai susiaurina žmogaus walę. Taip antai wienas ukininkas turi duoti per sawo lankę kelą arba taką kitiems, antras turi duoti iszkasti grabę per sawo lankę, kad nuleisti wandeni no kito lauko ir tt. O ką sakysite apie atluosawimą no baudžiawos pas mus ir Maskolijoje! Juk kada buvo baudžiawos, wisi beweik mislyjo, kad taip turi buti, taip diewo leista; tñomi tapu wyriansybė atemė no ponu netiktai darbininkus, bet dar ir dali žiamės, kurią atidawė žmonėms; tiesa, už žiamę ponams užmokėjo bet priwerstinai, o ne pagal ju norą. Dabar matome, kad žiamę valdo taip, kaip draugijai naudingians; jeigu seniaus buvo wergystė ir baudžiawos ir tiktai labai maža dalis waldė žiamę, tai dėlto, kad daugumas žmoniū mislyjo, jog taip turi buti, t. y. jog taip nandinga draugijai; tą pati matome ir dabar; atmauos galima lankti tiktai tuokart kada supratimas žmoniū persimainys. (Pabaiga bus.)

SODŽIUS.

(ISZ LENKISZKO.)

Kelą apstojo mediniai rūmai:
Sienos jų, dangčiai aprukę dumais;
Grusznės, sliwelės, liepos pas'putę,
Trobos apsenę ramiai saw kiutu.
Sztai gale grincizios žolynu wietai:
Rožės, lelijos, skaiszczios aguonos,
Ažios net blizga kwietkais iszlietos —
Czion skudri merga, czion balta duona.
Kelas per smėli toli baluoja;
Prie kelo kryzius jau apmasyjęs,
Szt ir miszkelis wesnu dwezuoja,
O isz po koju juodaksniu, berzu
Blizga upenis, piewonis werzius,
Ten, ties kamonu, steni prarijęs,
Suka mitęs memyczios ratę,
Ir tuoj weskubas azero plotan.

W. BEWARDIS.

JUOZAS DIETZGEN.

Neseniai Czikagoje mirė wienas isz gilasiu mislytoju ir wierniasiu senariu socialistszkos partijos, wardu Juozas Dietzgen. Jis nebuwo iszkabus, ir dėlto kaipo kurstytojas jis neatsizymno; taip-gi jo publicistszka swarba ne per didelė. Dietzgen buvo pilozapu socialistszkos demokratiybės su drąsa nuomonese, su aiskumu kalboje ir sweikumu sawo mislu. Apdabintas placziomis žinomis, jis kaipo geras dijalektikas lengwoje kalboje iszguldinėjo gilasius klausimus. Kaip K. Marx parodė, kad wisi istorizki atsitikimai iszteka isz ekonomiszkų prietikiu ir per mainu žmogiszkos draugijos, taip Dietzgen iszwedė, kad ir mislyjimas kaipo toks randa sawo szaknis ekonomiszkose aplinkybėse žmonijos, kad nėra galima suprasti istoriją žmogiszkos dwasės be pažinties draugijiszkos istorijos žmonijos. Jis parodė, kad „reikalai ketwirtos luomos nėra jau reikalais klasos, bet reikalais wisu, žmonijos. -- Prieszingumai klasu buvo apsiweiszkimais žmonijos. Darbiniszką-gi luoma nori praszalinti prieszginybes klasu, idant žmonija taptu teisybe“. Tokiu budu jis užsipelnė ant wardo kowejus dėl iszwalnyjimo aeturtėlu. Kaipo žmogus Dietzgen buvo daug patyręs szwieto vyras, o ant mažai ko užsiwarantis. meilingas ir wieras wisuose gyvenimo prietikiuose, jis beweik nepuliko po sawimi nei

prieszginu. Jis mirė kaipo wienas ir gabus draugas dirbancziuju klasu.

KATALIKYSTĖ IR DIEWAS MAMMONAS.

[Tąsa.] Kokiū budu Marija pradėjo Jėzu, apie tai žmonės taip-gi laužė galwas. Wieni tarė, kad tai iwyko per ausi, kiti-gi — kad per szoną. Potam taip-gi ginczus wede ir apie tai, ar Marija ginus Jėzui dar likosi merga ar ne.

Wisi mokintojai bažnyzczios, kurie skelbė malszinimą lytiszko pageidawimo, statė Mariją kaipo gražiausią, nepasiekiamą paweikslą mergiszko gywenimo, ir weikiai ją mergos ir moterys emė dangiaus garbinti negu diewą. Žinoma kad tokia stabgarbystė buvo bridi tiems, kurie norėjo mokslą Kristaus iszlykyti grynume, ir — dėlto prieszginybė priesz Mariją.

Helvidius paraszė [383 m.] dėl apgynimo kriksczcionybės kningą, kurioje jis nuoszalui prasitarė, kad Marija gimus Jėzui dat turejo su Juozapu keletą waiku, kame jis atsiszaukia kaip ant Matteaus I.25, kur pasakyta: „Juozapas nepažinojo Marijos, iki ji pagimdė sawo pirmą suuu“, taip ir ant kitu biblijos wietu, kur tankiai yra kalbama apie brolus ir seseris Jėzans.

Szweutas Hijeronimas kuone pasiuto už szitą pasidraszinimą. Jis raszė priesz Helvidiju ir ezaukė dwasėpi szwentospi, „idant ji gaspada szwento kuno, kurioje jis 10 mėnesiu gyweno, apgintu no pripaunioimo sugultawiu“, ir diewopi tēwopi. „idant jis mergystę motyuos sawo sunaus appgarsintu“.

Tolygu mokslą, kaip Helvidijaus, skelbė ir rymiszkas zokoninkas Jovinjauus, ir na-gi prasidėjo aitrios imtynes dėl mergystės Marijos, kurios tuomi pasibaigė, kad Jovinjauu su jo szalininkais iszmetė isz draugybės kriksczcioniszkos bažnyzczios ir jo mokslą kaipo eretikiszką iszkeikė!

Negali trwoti nesijuokęs skaitydamas, apie kokias awatnas paikystes kningai rasze ir ginczyjosi! Pateris Suarez labai mokytu tyrinėja, „ar Marija pagimdė su pogymiu ar be jo“, ir apsakinėja, kad diewuoti walę wisokius walgius powyzinje pogymio! — Bet-gi jis yra prieszpogyminiuku, kadgi pranaszas Ezechiel pranaszawo: „szitos durys pasiliks uždarytos ir nebus atwertos“.

Nemislyk, kad ta bridi paikysta buvo didžiausia, dėl kurios kningėlai ginczyjosi, ir nesijuokk isz žydyszku rabinu, kurie ruszčiai iszjieszkinėjo, ar Adomas jau su plieuu ir akmeniu skėlęs ugui? ar kiauszini, kuri wiszta padėjo szwentoje dienoje, walė butu walgyti? Ir tarp kriksczcioniu randame klausimus wisai iszgwėrusius, o kuriu dėl tankiai ir kraujas tapė pralietas.

Kuningai wedė ginczus apie tai, ar Adomas turejo bambą? Frie kokiū kregždžių prigulejo auoji; ką Tobijai pridėgė aki? Ar Pilotas mazgojosi su mulu, kada jis isztarė nuosprendini apie Jėzu? Ar galima kudiki, jei jis guli yszeziuose nepriguntame padėjime, krikscztyti ant pasturgalo? Koks tai buwo medis, ant kurio pasilip mazasis Zachaios, norėdamas matyti Kristu? Kokiū mostini Marija isz Magdalos mostyjo wieszpati? Ar paladinė sermėga, karios dėl karewini metė burcius, buwusi wisu Kristaus aptaus? Kiek wyno iszgerta per swodbę Kanoje? Ką Jezus paraszė, raszydamas su pirsztu i smiltis? Kaip butu Kristus atlikęs weikalą atpirkimo, jeigu jis butu iszwieto atėjęs kaipo skustbezdalis (kukurbezdil? Ar diewas gali loti taip kaip szuwa? Ar jau wieno laszo kranju nebutu buwę gana už nuodemes szwieto? Ar diewas tėwas sėdi ar stowi? Ar jis gali padaryti kalną be lankos, kudiki be tėwo, ir ar gali apmoterintą wėl merga padaryti? Ar aniošta szoka

walceri ar menuetą? Ar jie turi balsus diskantinius ar basinius? Kas yra daroma pragare ir kiek laipsniu termometro pasiekia ten karsztis? Daug klausimu roikia užtylėti dėl jų neszwarmu.

Mokslas apie wakarienės sakramentą szwentą, apie krikštą ir kaip ten krikščezioniszkos paslaptys ir nekystos nesiwadintu, taip-gi buvo priežastimi daug wainojimus. Wainojosi, at weluas galęs prigulineziai pakrikstyti? Ar galima priepuolyje krikstyti wynu, alumi, smiltimis ir tt.? ar gal jau gata wien apspjowimo? Ar pelė, kuri atsigertu krikstwandenio, turi buti laikoma už pakrikstyta? Ką daryti, jei kudikis priszmeižia krikstwandeni? Tai atsitiko su wėlesniu cėsorin Wencelu, ir dėlto jam pranaszawo wosokias nelaimės.

Albortus Magnus (Albrecht von Lauingen), Regensburgo wyskapas, kuris mirė 1280 m. Kėlnė, nuodugnai užsėmė merge Marija ir tyrinėjo, ar ji buvo geltonplaukė ar juodplaukė, ar rudakė ar zyzdrakė, ar laiba ar stora, angulota ar žiamu augumo. Ką jis iszrado, nežinau ir neturiu paslankos skaityti dėl to 21 kuingapedi in folio, kuri uzsiliko isz jo 800 kningu. Pagal palaukus jos plauku sudyjant, ji buvo rama, nės rodomi yra rudi, geltoni, juodi ir raudoni plauku. Plaukai-gi, kurias wieną Marijos szwentę ji pati lopė marszkinius arkiwyskupo szw. Tamoziaus, buvo berots bjauriai geltoni.

Graži berots turėjo buti Marija, nės nors neuzsiliko jos tikras paweiksłas, wisi szwenti bažnyczios tėjai tame sutinka, ir kaip szwenta ji jiems, suprantama, waidinosi kaip „dangaus karalėnė“.

Szwentas Damiani, kurs mirė 1050 m., pasakoja: „kad pats diewas už grožybę szwentosios mergės užsidegęs jospikarszta nreile. Potam danguje suszauktam susirinkimui jis apskelbęs istabintiemus auolams atpirkimą žmogiszkos weislės ir apsakęs atnaujinimą wisn dūgtu ir jiems dawęs žinią apie Mariją. Aniolas Gabrielus gawo tuojau gromatą, kur buvo suraszytas pasweikinimas mergei, sužmogėjimas atpirkėjo, budas atpirkimo, gausas mylistos, dydis puikumo ir dydis linksmybiu. Gabrielus atėjo pas Mariją, ir kaip tik jis su ja pasznekėjo, ji pajautė i sawo yszczius ipuolusi diewą ir augsztumo e mergiszko pilwo uždarytą jo majestotą“.

Sakmė sako, kad aniolai wisą namą Marijos nuneszė isz Betlehem i Italiją. Isz pradžios jie pastatę ji arti Tersatto netoli no Fiumes, bet 1294 m. jie nugabenę ji i Loretto.

Kada neszė pro szali szwentąji namą, lenkėsi sienoja. — tuomet dar sawo jaunystėje kaip medžiai — priesz ji labiausiai-gi akywa, kad per 200 metu nei joks rasztininkas nepamena szitu labai stebuklingu pernesztuwiu! Paraszas szwentojo namo toks: „Namas gimdytojos diewo, kur žodis stojosi kunu“. Wirsz menko namo, kuris pagal naujesnius tyrinėjimus nei pagal statymo medegą nei pagal pawidala neatiskiria no kitu bakužių žmonies aplinkėse Loretto, pasikela puiki bažnyczia ir tukstancziui kelauninku plaukia ezionai, idant pamakalaoti sawo rožanczius kosziniamė puodelyje Kristaus ir, kas dėl bažnyczios buvo swarbiausia, padowanoti mažesnę ar didesnę sumą piningu. Tokia tai kožnam iszmintingam žmogui matoma apgawyste tapė suwogtas nemieruotas skarbas.

Wienok geri katalikai taip geri buvo sawo kuingu užauginti, kad jie greicziaus netikėjo sawo akims negu ten kokiam penimiui pateriui. Zokoninkas Eiselin 1500 m. bastėsi aplink Aldingen Wiurtembergijoje su sparnine plunksna anioło Gabrielaus. Kas tą plunksną pabucziaus, sakė jis, tam marai nėko nedarys. Toks pabuczawimas

žinoma nedykai buvo pawelyjamas. Ta brangi plunksna buvo pawogta no to kuingpaukaikio! Eiselin-gi wisai nenusiminė. Akyse gaspadinės sawo tuszezią skrynūtę jisai prikinszo szienu, kuris regis ant jos piewos buvo supjautas, ir apgursino tai esant szieną isz edziu, ant kurio Jėzus gulėjęs Betleheme; kas ji pabucziaus, tam marai nekenksę. Wisi grumdėsi, kad tą szieną pabucziauoti, juk ir pati gaspadine bueziawo, taip jog Eiselin nusidywyjęs pasznabždėjo: „Ar ir tu, mieloji?“

„Diewuoti“ kuingai ir zokoninkai apgaudinėjo, kiek newerta, su „relikwijomis“. Kožnas krikščezioniszkas atorius turėjo sawo relikwiją turėti, ir kuomi toji buvo szwentesnė, tuomi didesnė buvo nauda, kokią jie isz jos traukė; nės relikwijas negalina buvo nei dykai pamatyti, nei jos buvo dowanojamos dykai. Kupezystė relikwijomis weikiai pasidarė pelninga. Žinoma, senu kaulu, skuduru ir tt. wisur buvo galima rasti. nereikėjo ant to iszdėti kapitola. o prekė, kurią už tai hepta mokėti, buvo augszta!

Klosztorius Macon'e turėjo odą szwento Dorotėaus, kuris buvo nudirtas; kaidirbis Simanas buvo szwentą odą iszdirtbęs, ir ta brangi relikwija per wosokias rankas ant galo pateko zokoninkėms paminėto klosztoriaus. Zokoninkės odą iszkamszė medwilnėmis ir pastatė szwentąji lyg kad jis butu gywas. Wienok jos isz per didelės paguodonės; emė nawatnai loszti ir szėlti, taip kad abatė [perdėtinė] nutarė dowanoti jezuwitams relikwiją, kurios braugumo ji nežinojo.

Jezuwitai weikiai rado brangumą relikwijos ir isteigė „broliją prie szwontos odos“, kuomi jie pelnė labai daug piningu. Dabar staigu zokoninkams žybtelėjo szwiesa! Jos skundėsi popėžni, reikalawo atgal no jezuwitu sawo szwentybės, ir toji tapė joms prisudyta. Džiaugsmas zokoninkiu buvo dids, bet — gulėk diewe! — pakersztingi jezuwita sugadino wisą džiaugsmą diewuotu mergiu, iszromydami mielą szwentąji! Dabar jis iszrodė kaip szwentas Bernhardas, apsireikszdamas permaintytu sawo zokoninkams.

Užpykusios „mergės“ wėl kreipėsi prie popėžiaus su praszymu, idant jis jezuwitams palietu, kad sugražintu joms „trukstanczią“ dali. Popėžius tą trukumą paskaitė, labiausiai dėl zokoninkiu klosztoriaus, ne pažymiu ir praszkatiuoms to wietan nusiuntė — du paszwentintu muszkatinu rieszatu! Mislyk, kokia buvo gėda ir koks inirtimas geru zokoninkiu! T. b. d.

Pağryzes atgal.

ETIUDAI ISZ GYWENIMO LIETUWOS UKININKU.

II.

Jau no pağryžimo mano i tewiszkę paislinko 3 mėnesiai. Jau atbuwome szienapjutę, nebetoli pjutis rugiu. Dabar musu, sodiszkiu, gywenime dienos darbymės. Musu žmonės wisumet mažai wartyja raszytą kalendoriu, dabar wisiszkai ji užmetė, — nereikia jo, nės dienas mums rodo laukai ir daržinė, gubos, klojimai, adynas gi — dieglai szuonose ir sukimai rieszu ranku ir nugarkaulo. Už tatai ir asz nežinau, kokia diena, tik žinau, jog szieną suėmėme gražiai, nors sausas pawasaris sutrukdė awgimą žolės; poryt eisime prie rugiu. Asz pats nesikiszau prie darbo, nės a mano urėdas Gurkly^o apsieina taip gražiai, jog asz galu tik prisiziūrėti ir isz lengwo pratiatiesi prie ukės musu kraszto.

Per szį laiką asz lankiau sawo kaimynus, bajorus, su

bet wajan, kaip mažai jie tenždirba, jog wasaros lauke ant sawo walgymo ir rubu wyras ima 35 kap., tai dar labai yra gerai, esti po 20 kap., po 25 kap. daug.

Mėstai jau pilai sawaju mėsezioniu, kurie no saulės tekėjimo lyg dwylikos guli deszimtymis ant ikaitintu akmeniu rinku, laikdami pirkėju ju gywos mėsos. Naujas buklas industrijos jau matosi ir musu kertelėje: jau kapitalizmas rod ir musis sawo neprisotintus widurus, kur yra „waitojimas ir dantu griežimas“. Szitai tobytelė**], kuri aiszkina, ka p su pasidanginimu iszdarbystos skaitlus dar bininku mažinasi; ir ten tas aiszkiaūs, kur gilaus isiterpė kapitalizmo wieszpatawimas.

KAUNO REDYBOJE.

Metai	Skaitlus pabriku	Skaitlus darbininku.	Wertumas produktato.
1857	621	2.191	1.484.072
1881	573 (-8.2 proc.)	?	3.319.818 (+12.5)
1882	493 (-14 proc.)	2.447 (+9.4 pr.)	4.008.932 (+15 pr.)

WILNIAUS REDYBOJE.

Metai	Skaitlus pabriku	Skaitlus darbininku	Wertumas produktato
1858	466	3.078*	1.556.226 rb.
1881	193 (-2 proc.)	2.092 [-1.4 pr.]	3.254.521
1882	192 (-2.4 pr.)	1.907 (-5 pr.)	3.482.923 (14 pr.)

Per 26 metus Kauno rėd. pasididino produkcija per 3 sykias, tuomi tarpu skaitlus darbininku tenzaugo per 11.4 procentu. Ir prie szito wiso skaitlus gywentoju pasididino per tiek metu per 65.2 proc.***)

Ir kas bus tolaus? Kur dėsia lietwnai? Žinan, jog ir tankians žmonės gali gywenti, bet ne Lietuwoje – wiena, o kita koks ju gywenimas! Szitai dabar jau matosi toks padėjimas musu kraszte: kur geresnė žiamė, turtlingesni ukininkai turintieji žiamę, ten kuo daugiausiai yra bežiamiu. Toks padėjimas dar reikalauja faktiszku paramseziu, kuriu sawo czöse galės apgarsinti L. Balsas. Dabar-gi pridursiu apie tai, ka daro musu wyresnybe dėl atradimo spragos isz taju ruizgu, kuriuosna igrudo ji newien Lietnwą, bet ir sawo žmones.

Laikrasztyje Nediela No. 4, 1888. skaitome, jog nenžilgo pradės prakaituoti „komissija kryzies“, po pirmosidysto pagalbininko ministro. Plėwės; ta komisija insisteigs „dėl aplengwinimo padėjimo žiamturiu; matai jau, kaip sako laikrasztis „wisi jucezia, kad gywenasi nebesaldziai“. Jau turbūt nesaldziai isz tikro gywenasi, kad ir maskolu wyresnybė sukrato. Nors musu diduomenė labai puolasi prie wisokiu komisiju, nės neko galima nedirbant apseziau sueziupti skatiko. Už tai ir komisijos Maskolijoje kaip szangrybės dygsta. Walywas laikrasztis prie to priduria prityres, jog ir ta komisija, kaip szimtai kitu, nėko neras, uės „aiszku yra, jog mės nei paweržimo [konkurencijos Amerikos ir Indijos ant rinku duonos) neužmuszime, ne nei permainsyime parėdymu kitose wieszpatystese“. Tiesa, muszk ar nemuszk katino, o isziniu palies nebėra!

Bet galwoeziai maskolu žiamės nenurimsta, jie laikosi priekalbio sawo praboczniu: žiamė musu didelė ir waisinga bet sdarystės nelenka“, už tai ir nori iwesti ja. Dėlto insumanė isteginėti „mokslinyczias dėl iriadniku“. Uriadnikai, kaip kiekwienas isz musu žinō, lyg sziam laikni lupokaili no žmoniu [drauge su kumelwagiais) paguldė ir suriszkę; dabar-gi jie iszmoks tai daryti su stacziu žmogumi. Maskwoje Wytebske, Smolenske bus tokios akademijos, o wirsziniuku isprauninkas.

Tiesa, reikia mokintu iriadniku, nės gywentojai kaip dwesia badu, tai dejuoja, arba kaip jiems kaulus laužo, tai stena. Szitai wa nors dabar. Studentai wisu uniwersitetu kuone wiena diena pasikelė priesz waldzią. Tegul Maskwojeju kelis užmuszo, daugumai sweikatą atėmė, tukstanti iszbarstė kaip rupužes tai kadinėse tai taip pakraszezians, bet wis-gi... dabar likosi atwertu uniwersitetai, tik girdėti bawo, kad Odessoje ir Kazaniuje wcl užwėrė – nerimsta ir gana: czion musza, taso, tarytum jau ir dwasės kane nebėra, tuomi tarpu kela galwą ir gana! Standus sutwėrimas tas žmogus! Na kaip-gi ir ne standus? Wa wcl paweiksias: emė karumenėn, kiek norėjo; tėwau, naszlės, naszlaicziai isz bado nyko – bet kareiwio reikia. Na reikia te! Nėks nesakė neko, tik werkė. Dabar-gi jei man priėjo laikas (21mi metu) eiti kariumenėn ir asz atikau, nės buwau ar netinkantis ar nebepareikalawo: be manęs gana, wienok asz turiau kasmet mokėti po 5 rublas. Ar szaip ar taip, bet wis-gi tiklusi žmogus. Turbut weiktai reiks mokėti ir už tai, kad asz nei pats esmu kaltas nei kito nekaltinu, nės isz manęs, tokio lėto žmogaus, pelno nėra adwokatams ir prokurorams. Na jeigu taip, tai gerians buti nusidėjusiu, bene pasiseks kaip ką pasiwogti!

Urszul! Urszul! szaukiaiu sawo kabinėte. Tuojau! atsiliiepė ir greitai pribuwo mano raktwaitė, sena, bet wikri žmona. Karutė tegul atnesza man kawos! prisakiau. – Gerai, ponaiti! tik ji guodžiasi gumbu, guli! persergėjo Urszulė. – Peris gumbas tegul ji atnesza! asz stacziui pasakiau. Asz norėjau, kad Karutė atnesztu, nės tai jauua, pilua, graži mergina, samduktė mano, su katra asz pamėgau dažnai sznekėti ir kartais isz jos pasityczioni: Ludna wienam, meilus skaitytojau, ludna!.. T. b. d.

*] Pojezdka po Ponewiezskomu ujezdu. Pamiatnaja kn. Kow. gob. 1887. **] Sily ekonomiczne kraju zachodniego. Doboszyński. 'Kraj' 1883 r. ***] Materjaly dla statistiki i geografii Kow. gob. Afanasjewu. Pet. 1861. ir Pamiatnaja kn. Kow. gob. 1885.

ATSIMETIMAS kuningo BOULAND no Rymiszkos bažnyczios. Mgrus Bouland, prancuzas, apdowanotas per taip wadinamąją 'Stalyzią apsztaliszką' tokius titulais: pagarbės priwatiszkas szambelwnas Leono XIII, pagarbės kanaaninkas s. Mykolo arkamolo Ryme, pagarbės kanaaninkas katedros Reims'e, komandoras ordeno grabo Kristaus, samarys arkadijiszkos akademijos Ryme ir wisatinis prezidentas adwokatui szwento Petro Sziaurinės Amerkos, – nusimutė Leonui XIII szatokią gromatą: New York, 12 balandzio 1888. Szweneziausias Tėwui Duodu žinią jusu Szwentynebei, kad no szios dienos, norint nana kanoniszkas stowis nėra nekuomi suteptas, su didelu smutku atsimetu no Rymo bažnyczios, dėlei szitu priezascziu: 1. Asz negalu priversti pati sawę tikėti tolaus i Syllabu ir dogmatu, apgarsintus per paskutini bažnyczios surinkimą Watikane. 2. Negalu susitaikyti su nekystėmis ultramontanizmu, tuwincio priekabę prie autoritėto dalykuose moksliszkuose, pilozopiszkuose ir polytikiszkuose, nės istorija parodė, kad tokios priekabės yra nenandingos netik dėl pacios tikybos, bet ir dėl wisatinės walnybės. Rymiszkai katalikiszka kuningija Suwienuotose Walstijose, kurios žiamės aktesu asz esu, yra czion paoringumu, wis angancziu, kaip apie tai kelis kartus minėjau jusu Szwentynebei priwatiszkuose audijencijose, kuriomis laikas no laiko buwau apauimintas. 3. Tolaus mini jis, kad nieczjiszkos konstitucijos likosi kataliku bažnyczioje užmirsztos. 4. Kad jo tōwieszkoje žiamėje, Prancuzijoje, taip lgai pakajaus nebus, iki kuningija nesziszadės monarkiszku ir ultramontaniszku principu ir nesusiwiens su žmonėmis dėl suorganizawojimo tautiszkos bažnyczios, susitaikanczius su nieczjiszkomis konstitucijomis, nepriegulmingos lygin būdu kaip no Rymo taip ir no walstijos. 5. Pasiryžimas atsiskyrimo brendo jame no seno, kaipo waisus sąžiniszku tyruwėjimu ir prisizimėjimu abiejuose puszwieczkuose laike kelolikmetiniu kelonu ir gilui studijawojant tikėjimiszkus ir draugijiszkus klau-